

שבת הראי"ה

פנינים מתורתו של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל
רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

יוצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זיע"א ♦ שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת-ים, או בדוא"ל: reiyaa@gmail.com ♦ או להתקשר למספר: 0546373528 ♦ תרומות ניתן להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 20778885 ♦ ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il ♦ ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

עלון מיוחד לכבוד חג השבועות

אורות המועד - שבועות

כידוע, הגרש"ז אויערבך זצ"ל היה מגיע רבות אל מרן הראי"ה ללמוד תורה מפיו, אם בשיעורים הלכתיים שהיה נותן הראי"ה בשנתו האחרונה לאברכים מוכשרים, ואם בסעודה שלישית במחיצת הראי"ה, בה היה הגרש"ז מקשיב בעונג ובשקיקה לחידושי התורה שנאמרו על ידי הראי"ה, ואף כותב אותם לעצמו במוצאי השבת. גם כליל חג השבועות היה הגרש"ז הולך לשמוע את שיעורו של הראי"ה. לימים תאר בהתפעלות את הנהגותיו של הראי"ה בחג השבועות: הראי"ה היה עומד ודורש כל הלילה בלא הפסק בספר המצוות להרמב"ם. הלימוד היה מתפשט לכל המרחב התורני והיה כמעין המתגבר בתורה. לאחר הלימוד במשך כל הלילה, התפילה, סעודת החג וקבלת פני האורחים שבאו לברך ולהתברך לכבוד החג עד שעות אחר הצהריים, הלך לדרוש דרשת חג בחוברת רבי יהודה החסיד, בלא הפסק ויגיעה [ע"פ החוברת 'אור שלמה' (בין שני גדולי עולם מרן הראי"ה קוק והגרש"ז אויערבך), בהוצאת ארגון 'אור האורות', עמ' 20].

אורות הפרשה

יִשָּׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשְׁמַע לְךָ שְׁלוֹם וּ, כו.].

"עומק מליצת הלשון 'ישא ד' פניו אליך'. שהפנים הם כח הקדושה המושפעת מאורו ית' לכל הדברים בו. והנה כל אחד מישראל יש לו חלק בפנים העליונים הקדושים בכוחם. אלא שכל זמן שלא הוציא אל הפועל, עוד הפנים עומדים רחוק ממנו, אע"פ שיש לו בהם חלק, כמו 'מרוחק ד' נראה לי' [ירמיה לא, ב]. ואם האדם בעצמו מוציא מהכוח אל הפועל את קדושתו, נקרא שהוא מקרב ונושא את עצמו אל הפנים העליונים, כמו 'אליך ד' נפשי אשא' [תהילים כה, א]. אבל ברכת כהנים תברכנו, שהשי"ת יעזרונו להוציא הקדושה אל הפועל, ונמצא כביכול הוא נושא ומקרב את פניו אלינו. וע"ז זה 'וישמע לך שלום'. כי בהופעת אורו ית' ועזרו מקודש, כל החלקים יתאחדו לטוב וקדושה" [מרן הראי"ה, 'מדבר שור', סוף דרוש חמישי].

אורות הראי"ה

ראיון מיוחד עם הרב הגאון ר' יעקב מן רקובסקי שליט"א רב המרכזים הרפואיים הדסה

ישוב הארץ ע"י בני הישוב הישן • כיצד התייחס הגרש"ז אויערבך למרן הראי"ה • הסכמה מיוחדת במינה • הזכרון המופלא של הראי"ה • הגאון רבי חיים מן זצ"ל מקבל את פני הראי"ה • הקריאת שמע' של הראי"ה

רבי אברהם היה מפורסם בתור גדול בנגלה ובנסתר, ומלבד זאת היה מצויין במידותיו התרומיות. הוא היה איש חסד מיוחד, וסיפורים מופלאים מסופרים על כך [ראה 'שרי המאה' ח"ב עמ' 206-207]. הג"ר ראובן מרגליות, בספרו 'זוהר חדש', מביא קונטרס בשם 'זהירותא דאברהם' – הערותיו של רבי אברהם על זוהר, אותם העתיק מכתב יד שקיבל ממשפחת קוק [ראה דברי הראי"ה על כתב יד זה, ביאגרות הראי"ה ח"א עמ' קכט].

כשהגיע רבי יונה לפרקו, נשא לאשה את אסתר, אף היא מבית פרידלנד. לאחר החתונה, עברו רבי יונה וגיטו רבי אברהם באותה מלאכה, ונקראו בכינוי 'פוטשנה', על שם מלאכתם. אמנם, עיקר עיסוקם היה בתורה. ובשלב מסוים עבר רבי אברהם עבר לרבנות בערים מסויימות, ורבי יונה היה לדיין, שלא על מנת לקבל פרס, בעיר מולדתו רזיצה.

אחד מבניו של רבי יונה, היה רבי משה ליב, שהיה ת"ח וירא שמים גדול. הוא נשא לאשה את מרת לאה, ונולדו לו מספר ילדים, אך בפגורם שנעשה בעיירה בשנת תר"ח, נרצחו אשתו וכל ילדיו, מלבד אחד שנותר להם לפליטה – יעקב מן, בן הזקונים, שהיה בן שנתיים. על שמו נקרא הרב יעקב מן רקובסקי שליט"א.

השפעתו של ר' יונה פרידלנד על מרן הראי"ה

כבר מנעוריו היה רבי יונה פרידלנד נכסף ומשתוקק לעלות לארץ ישראל, וביום ו' עש"ק ל' בתשרי א' דר"ח מרחשון תרי"ט זכה לממש את חלומו, יחד עם כל בני משפחתו, בהגיעם לנמל יפו. רבי יונה עמד בגיל ובחירת קודש, ואמר: מקום אשר משה רבינו לא זכה להכנס בו, אני זוכה בעזרת אלוקי צורי. כלום מילתא זוטרתא היא?]

הרה"ג ר' יעקב רקובסקי שליט"א, הוא צאצא לראשוני העולים לארץ לפני כמאה חמישים שנה, בתקופת עליית תלמידי הגר"א. אבות אבותיו היו מראשי הבונים ועסקו רבות בישוב הארץ, מתוך גדלות בתורה, ומתוך השקפת אתחלתא דגאולה. כדי לתת רקע מתאים לסיפורים שיבואו בהמשך, נספר על אבותיה הגדולים של משפחה זו, שמרן הראי"ה נמנה גם הוא על צאצאיה, מצד אמו. סיפור תולדות המשפחה מסופר באריכות בספר בשם 'בני יונה', שכתב אחד מבני המשפחה בשם אברהם ליואי, ומשם נלקחו הרבה מהדברים שנכתוב להלן.

הגה"צ ר' אברהם מפרייל – זקנו של מרן הראי"ה

אבות אבותיו של הרב יעקב רקובסקי, היו רבי יהודה ודבורה פרידלנד, תושבי העיירה היהודית רזיצה בפלך ויטבסק שברוסיה הלבנה. לבני הזוג פרידלנד נולד הבן הבכור יונה, בשנת תקנ"ט בערך. ליונה היו אח אחד ושתי אחיות, שאחת מהן נישאה לרבי אברהם, שהיה אח"כ רב בעיירות של ליטה – פרייל ושביז. רבי אברהם היה מקובל עצום. בנו של רבי אברהם היה רבי רפאל, אביה של מרת פנחס זלצט, אמו הצדקנית של מרן הראי"ה, שנקרא על שמו של רבי אברהם. וכך מספר עליו הרצי"ה קוק:

"זקננו רבי אברהם, היה תלמיד חכם גדול מאוד, והיה לומד גם הרבה זוהר. השאיר ספרי זוהר שלו, מלאים בהערות שלו בכתב יד. בזוהר חדש, פרשת וישב, מדבר על יוסף הצדיק. כתוב שם: "מיומא דאיסתלק ההוא צדיק", משם מתחיל חשבון מיוחד של הקץ המגולה. וכתב שם בכתב ידו, על מילים אלו: "כאן רמז על גויעת הגאון". מן הגאון (הגר"א מוילנא) מתחיל חישוב של הקץ המגולה, מתחיל סדר של גאולה. סדר מיוחד. מהגאון מתחיל סדר של עליה לארץ, והעליה הזו נמשכת מאז ועד הנה" [מתוך התורה הגואלת פרק א].

אך לא כל ביתו של רבי יונה עלו אתו: בנו, רבי משה ליב, נשאר עדיין עם בני ביתו לגמור סדור ענייניהם שם. בינתיים שכר רבי יונה דירה מרווחת לצריכהם באיזור הסמוך לכותל המערבי. בדירה זו הסתדרו, והכינו אותה גם בשביל הרמ"ל וביתו שהתכונן לבוא עוד באותו חורף. את פרשת מסעו לירושלים וראשית התישבותם בה, תאר רבי יונה במכתביו אשר כתב למשפחתו בעיירה ריזצה, ובעיקר לגיסו האהוב עליו כנפשו – רבי אברהם, זקנו של מרן הראי"ה.

סיפורנו בעבר על גדולי ישראל שונים, שהשפיעו על דקויות וקישורו של מרן הראי"ה לקדושת ארץ ישראל. הזכרנו רבו, הגאון הצ"ב מוולוז'ין זצ"ל; דודו זקנו מצד אביו, הגאון רבי מרדכי גימפל יפה זצ"ל, וכן את הגאון רבי יוסף ריבלין זצ"ל, ראש בוני הארץ. והנה מתגלה דמות נוספת שהשפיעה על מרן הראי"ה, כפי שמספר אחד מצאצאיו של רבי יונה פרידלנד, אברהם ליואי ז"ל:

"הרב קוק סיפר לי, עד כמה התפעל ממכתביו של הדוד רבי יונה. הוא נולד כחמש שנים אחרי שעלה רבי יונה לירושלים, אך המכתבים שקיבל מסבו והדברים ששמע בבית בילדותו עשו עליו רושם בלי ימחה. הוא זכר עוד מה שתיאר הדוד רבי יונה במכתביו על דבר התיבות שעל הפרדות שבהן ישבו הנשים ועל האבנים ששמו בארגזים לשווי משקל. "תשובת המשקל" הייתה שיבת בניס לבית אבותם. נראה הדבר שפרשת נסיעה זו הייתה מתארת יפה, ורבת רושם הייתה בבית הגיס רבי אברהם והשפיעה על צאצאיו לכיסופיהם וחיבתם לארץ".

לא ארכו הימים, ועוד באותו חורף תרי"ט חיסל רבי משה ליב את כל העניינים שהיה זקוק לסדר בעיירת מגוריו בחו"ל. בירושלים הכינו לו את הדירה ורהיטתה כראוי לבעל משפחה, וציפו לבואו. בעלייתו לארץ, שמחו מאוד בני המשפחה, והודו ל' על איחוד המשפחה מחדש.

אחרי ארבע שנים, בשנת תרכ"ג, נפטר רבי יונה בירושלים, ונקבר בהר הזיתים. מלבד גדולי הרבנים שהספידו אותו, נשא נכדו רבי יעקב מן הספד מיוחד, ליד קברו, ופתח בפסוק "יונתי בחגוי הסלע". באותו זמן היה רבי יעקב מן נער כבן חמש עשרה שנים.

רבי משה ליב פרידלנד

רבי משה ליב פרידלנד [=הרמ"ל] היה גדול בנגלה ובנסתר. זקני מאה שערים סיפרו כי גם בשעות מאוחרות בלילה היה מנצנץ אור בחלונות ביתו, משום שעסק אז בלימוד קבלה [ספר 'מאה שערים' עמ' 44]. גם אביו המנוח, רבי יונה, נהג לקום בחצות לילה ולהגות בתורה. מנהג זה התקבל אצלם מאבות אבותיהם, משום שהתייחסו על משפחת דוד המלך, שהיה קם בחצות לילה. כמו כן הם התייחסו למשפחתו של יונה הנביא, ולכן במשפחתם חזורים היסטוריים ובקיאיותו ריונה.

הרמ"ל היה מפורסם בידעיותו ובקיאיותו בתנ"ך, בעל מדרש ובקי במשניות. הוא היה קובע על פי מקורות תורניים אילו מנצנץ היה מנצנץ אור לישוב ונטיעה. סיפר רבי יוסף מינסקר לרבי חיים מן (נינו של הרמ"ל), כי כשיסרו את שכונת מאה שערים היו שביקשו לייסדה בדרך חבורו, ואילו הרמ"ל הודיע על פי מה שלמד ממקורות תנכיים, ששם לא יצלח הישוב, ודווקא במקום זה, שבו נמצאת כיום השכונה – יצלה. כך גם תמן הרמ"ל ע"פ מקורות תנכיים, בקניית אדמות פתח תקווה במקום שקנוה.

הוא היה הראשון שהכניס עבודה עברית במקצוע הבנין, סיתות ובניה, והשתדל להעסיק רק יהודים בעבודות הבנייה [ספר 'דברי ישיעה' עמ' יב, וראה שם סיפורים נוספים עליו].

"כי פקד ד' ארצו ונחלתו"

באחד ממכתביו של הרמ"ל הוא מפאר ומשבח את הרעיון של עבודת האדמה שהיא היסוד לגאולה, והוא מברר את מטרת עלייתו הוא וביתו לארץ, להתפרנס מיגיע כפיו ולא מקופת הצדקה. מכתב מיוחד זה התפרסם בעתונות של אותה תקופה [ה'מגיד' תרכ"ב גיליון 26 ועוד]. מכתב זה נשלח לר' ח' לוריא, על ידי הגי"ר יעקב ליב לעזוי אב"ד ירושלים, כהוכחה לדבריו של רבי יעקב לעזוי שאנשי ירושלים מאמינים כי עבודת האדמה היא אתחלתא גדולה. וזה לשון המכתב:

"לכבוד הרב המופלג השלם מו"ה חיים בר"ש לוריא מיסד חברת ישוב ארץ ישראל [...]. היות שבאתי לירושלים עה"ק תוב"ב זה שלוש שנים מעיר חרסון ממדינת רוסלאנד, ובפירושו על תנאי זה עליתי לאה"ק שלא להתפרנס חו"ש משל אחרים מחלוקת הצדקה רק להתפרנס מיגיע כפיים בעוה"ק, וגם הייתה לי פרנסה בחוץ לארץ ב"ה, אך מחמת חיבת הארץ עליתי עם כל משפחתי, וכולם על זה התנאי הנ"ל [...]. והנה ראיתי המכתב שבא ממעלתם להג"צ הנ"ל, אמרת לי, ואז הענין שמן השמים העיר ד' את רוחכם הטוב לעשות קאלאניות לעבודת האדמה, ואין תקון לארץ הקדושה יותר מזה. [...]. והייתה לי שמחה גדולה מזה, כי פקד ד' את עמו על ידי הגבויים החכמים לעשות עבודת אדמה באה"ק, ואין לנו תיקונים גדולים יותר מזה. וכמאמר הנביאים בכמה מקומות וכו', ומחמת השמחה על הבשורה הזאת כי פקד ד' ארצו ונחלתו עובתי את מלאכתי והנחתי פעלי ויצאתי בכל הכפרים הסמוכים ליפו לדרוש ולחקור הטוב מכל השלושים בקשות שביקשתם מר' דוד הנ"ל להודיע לכם על נכון לקנות אדמה [...] ממני משה בן יונה מחארסון יפו עיה"ק תמוז תרכ"ב ליצירה".

ר' יעקב מן – הבונה הגדול

במשפחה זו גדל הנער יעקב מן, וכבר בגיל קטן מנבאים לו גדולות ונצרות. הוא שוקד על לימודיו בצורה מיוחדת, וזוכה ללמוד תורה מפי סבו רבי יונה, שאוהבו כנפשו, וממנו הוא מקבל את דרך הלימוד בבקיאיות ובעיון. לאחר כמה שנים, בהגיעו לבחורות, ר' יעקב כבר בקי בעל פה בחלק א' של יורה דעה. הוא נעשה תלמיד חביב לר' יהושע לייב הרב מקוטנא בעל 'זית רענן'. אחר כך היה תלמיד מובהק של הגי"ר משה נחמיה כהנא מחסלביץ, ראש שיבת 'עץ חיים'. דרך לימודו של ר' יעקב הצעיר, והליכות חייו, מצאו חן בעיני הרב הנכבד וקובנה מאוד. כל ימיו הלך רבי יעקב מן בדרך רבו, וקיים מצוות והגית בכל עת ובכל שעה. תמיד היה חוזר משניות כפ"פ. גם בשעה שעבד בבנין, היה משנן פרקי משניות. הוא נחשב בין טובי הלמדנים בעיר, מופלג וחרפי ובעל שכל ישר. היה תלמיד מובהק למרן הגי"ר שמואל סלנט, שהיה מכבדו ומחבבו כנפשו, והסמיכו לסדר קידושיין. במשך שנתיים ימים היה מגיד שיעור בפני בחורים בכיתה הגבוהה של הת"ת בבתי אונגרין שנוסד אז. בין הבוחנים הקבועים בכיתתו היה ר' יוסף חיים זוננפלד [דברי ישיעה' עמ' יב].

מתוך גדולתו בתורה, ושייכותו הפנימית לקדושה, התעסק רבי יעקב מן בבניית הארץ ובשיובה, והשקיע בכך את כוחו.

בין המבנים שבנה: בית החולים שערי צדק, שכונת אחוזה, טחנת קמח בעיר העתיקה, ועוד. בשלב מסוים קיבל רבי יעקב מן הצעה מהגי"ר שמואל סלנט לשבת כדיין בבית הדין של ירושלים – אך הוא סירב, בטענה שדיינים ישנם רבים, ואילו בשטח הבניה נצרכת תרומות יותר, ולכן הוא מעדיף לבנות את העיר ולהתפרנס קבלן בניין נראה עוד אודותיו בספר 'מוסד הסוד' עמ' 228].

גדול בתורה

כשאנו באים לשוחח עם הרב יעקב רוקבסקי שליט"א על דמויות ההוד ממשפחתו, בני ירושלים של מעלה, אנו יודעים מראש כי גם אם נשב שעות ארוכות יהיה זה כאין וכאפס לעומת כל מה שאפשר לספר עליהם.

■ הסבא רבא של הרב, הגאון רבי יעקב מן זצ"ל, היה מגדולי בניו הארץ.

בתמונה רואים את רבי יעקב מן על רקע בית החולים שערי צדק במהלך בנייתו, לקראת קבלת הקיזור וילהלם השני בביקורו בארץ ישראל

"הוא היה גדול בתורה, קבלן גדול. הוא בנה את בית החולים שערי צדק הישן. הוא היה מסתובב על חמור, מפני שאז לא היו מכוניות; כל איש ציבור רכב על חמור, ואנשים רצו אחריו לשמור עליו. רבי יעקב מן היה בן בית אצל הגה"ק מהרי"ל דיסקין, הרב מבריסק, ומספרים שכאשר רבי יעקב מן ביקר אצלו בעיר העתיקה, תמיד הרב מבריסק ליווה אותו עד המדרגות, ולא היה נכנס הביתה, עד שהוא כבר לא ראה אותו ברחוב. הרי הגמרא אומרת "גדולה לוי", ללוות אורח. זה היה כבוד גדול, שהרב מבריסק מלווה אותו.

רבי יעקב מן היה איש גדול בתורה, וכשהלך בדרך, רדפו אחריו בני תורה, והשיחות היו בדברי תורה. היום יש כלי עבודה, אז לבניין כזה (של כמה קומות) היו צריכים שלוש מאות עובדים, ואפילו יותר, והוא השתלט על הכל.

אומרים על רבי יעקב מן, שהייתה שאלה בירושלים, איך קובעים מזווה, באלכסון או ישר. כולם חשבו, בקו אלכסון. ואמרו: נשאל את הרב מבריסק. כשבאו לשאול אותו, הוא אמר: תשאלו את רבי יעקב מן. שאלו את רבי יעקב מן, ואמרו להם: רק בצמידה, ישר, ולא באלכסון. הם אמרו לרב מבריסק שרבי יעקב מן אומר כך, אז הוא אמר: אם רבי יעקב מן אומר כך, כך צריך להיות. אחר כך סיפרו לו (לרבי יעקב מן) את זה, והוא, שהיה בעל חוש המור, אמר: אם כבר בא מישוה ואומר לכם דברי ישר, אתם רוצים לעשות גם אותו עקום..."

רבי חיים מן זצ"ל – ראש המלמדים בעץ חיים

בנו של רבי יעקב מן היה הגאון רבי חיים מן זצ"ל. הוא היה אחד מגדולי ירושלים, וזכה כראש המלמדים בעץ חיים, וכנשיא ועד איחוד המלמדים. לפני שנספר על דמותו המיוחדת, נספר מעט על מוסד מיוחד זה, שהיה קשור מאוד למרן הראי"ה.

עץ חיים היה לאחד מסמלי הישוב הישן כולו. במוסד זה התחנכו דורות על דורות מתחילת לימוד הקריאה עד שהפכו להיות גדולי ישראל. ישיבת עץ חיים הייתה עמוד השדרה של ירושלים, מאז יסדה מרן הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל רבה של ירושלים, יחד עם חמיו הגאון רבי זונדל מסלנט זצ"ל והגאון רבי יהושע ברוקין זצ"ל.

במשך כמאה שבעים שנותיה, הוציאה עץ חיים אלפי תלמידים גדולי ישראל, מורי הוראה ואדמו"רים. ביניהם מרן הגר"צ פרנק זצ"ל רבה של ירושלים, שלמד בחברותא עם הגרי"מ טוכצ'ינסקי זצ"ל, הגי"ר פנחס אפשטיין זצ"ל רב"ד העדה החרדית, רבי נתנאל סופר זצ"ל, הגר"ש אויערבך זצ"ל, הגי"ר חיים יעקב גולדוויטש זצ"ל ראש ישיבת כרם ביבנה, מרן הגר"א שפירא זצ"ל והגר"ר יעקב רוזנטל שליט"א אב"ד חיפה. כל אנשי ירושלים למדו בעץ חיים. מנטורי קרתא ועד לאנשי המורח.

לישיבת עץ חיים יש ספר בשם 'ספר הזהב של חברי ההנהלה', בן למעלה ממאה שנה, כאשר בדרך הראשון מופיעים שמות רבני ירושלים, הגר"ש סלנט, הרב מקוטנא, האדר"ת, רבי חיים ברלין, ומרן הראי"ה.

הגרא"ז מלצר: "גדול מרביצי התורה בדורו"

כאמור, רבי חיים מן היה ראש המלמדים בעץ חיים, וזכה לגדל יותר מעשרת אלפים תלמידים. כשאנו שואלים את הרב רוקבסקי על סבו רבי חיים מן, הוא מדבר עליו בהערצה גדולה:

"סבי רבי חיים מן היה ראש המלמדים בעץ חיים, עד כדי כך שרבי איסר זלמן מלצר אמר לכתוב עליו "גדול מרביצי התורה בדורו". אתם יודעים מה זה? הוא מת לפני שישבו ושבע שנים, ואז היה הדור הגדול של כל גדולי עולם, והיה ויכוח במשפחה מה לכתוב על גבי המצבה. יותר מעשרת אלפים תלמידים העמיד, כל גדולי התורה זה ממנו, והתלבטו מה לכתוב. הוא היה איש עניו, והוא לא היה מסכים לכתוב על המצבה שבחים. אמרו שאני אלך לרבי איסר זלמן, ראש הישיבה, הוא המנהיג שלנו, שהוא יחליט, הוא מכיז אותו טוב. באנו אליו, והוא אמר: על רבי חיים מן מסתפקים מה לכתוב?! ואמר באידיש לאשתו, הרבנית: תני לי עט נייטר, ואני אכתוב. וזה מה שהוא כתב (גדול מרביצי התורה בדורנו)". זה מגיע לו.

רבי שלמה זלמן [הגר"ש] אויערבך זצ"ל, שלמד אף הוא אצל רבי חיים מן אמר לי תמיד: "רבי יעקב, אם אני יודע ללמוד תוספות, אם יש לי גישה להגיע לקצות, לנתיבות - זה מרבי חיים מן!"

מחנך דגול היה רבי חיים מן. מומחה בקנה מידה נדיר בהוראה והסברה, מלבד גאונותו המופלאה בתורה. כך גם היו לו הדרכות מיוחדות בצורת הלימוד. סיפר פעם מן הגר"א שפירא זצ"ל שרבי חיים היה נוהג לאמת את כל היפני יהושע' על הסוגיא.

"היה מדבר תמיד ברעיונות הגר"א ותלמידיו"

כאבותיו הגדולים, היה ר' חיים מן קשור אף הוא לתורת הגאולה של הגר"א, ובהזדמנויות רבות היה מזכיר אותה, כפי שמעיד חתנו הגר"א ר' קובסקי: "הוא היה מדבר תמיד ברעיונות הגר"א ותלמידיו על מצוות ישוב ארץ, קיבוץ גלויות וכו' ומסירות נפשם בעבודת היסוד של ישובנו הק' בתוך תנאים קשים של הימים ההם כנודע" [מדרש שלמה' עמ' יד].

בהזדמנויות שונות היה מדבר רבי חיים את דמותו המופלאה של ראש בוני ירושלים – הצדיק רבי יוסף (יושעה) ריבלין זצ"ל, שבמשך כל חייו פעל רבות בישוב הארץ, מתוך השקפת 'אתחלתא דגאולה' של רבינו הגר"א. רבי יוסף הרבה לעורר ולעשות לטובת ישוב האדמות השוממות שמחוץ לחומות העיר העתיקה בירושלים, מתוך מסירות נפש של ממש. רבי חיים היה מרבה לדבר בהערצה על מפעליו, כתביו ודרשותיו הנלהבות של רבי יוסף, ואף כתב מאמר נרחב בשם 'מרחיבה של ירושלים', ובו סיפורים רבים מהם מתקפת דמותו המיוחדת של ר' יוסף. יש לציין שרבי חיים מן היה דר בשכונת לרבי יוסף ריבלין [ראה ביוגרפיה 'מגילת יוסף' עמ' 14 בסוף ספר 'מדרש שלמה' ובספר 'מוסד היסוד' עמ' 240]. באחת הרשימות שנתורו בכתב ידו, מספר רבי חיים כי בראשית ההתיישבות לא יצתה אמו לצאת לגור ב"מדבר", מפני שהממה הרבה והסכנה וכו', ורק ע"י השפעתו של ר' יוסף התיישבו חוריו בשכונה בתחילת יסודה [ראה 'מוסד היסוד' עמ' 240].

באסיפת האזכרה לר' יוסף ריבלין, שנערכה ביום כ"ז אלול תרפ"א (במלאות כ"ה שנים לפטירתו), נאמו גדולי ישראל, ביניהם זקן המקובלים בירושלים הגה"צ רבי שמעון לידר הורוויץ, הגר"מ טוקצניסקי, וגם רבי חיים מן. ראש הדוברים היה כמוכח מן הראי"ה. האסיפה התקיימה בבית הכנסת 'מוכרת משה', במעמד רבנים, ראשי מוסדות ועסקני ציבור שונים. הקהל העצום שנכח במקום, הקשיב בצמא לגדולי ישראל, שדברו רבות על אמונת הקץ המגולה' ששכנה בליבו של רבי יוסף [מדרש שלמה, מגילת יוסף ח"ב עמ' 23. את דברי ההספד של מן הראי"ה הבאנו בגיליון מס' 61].

קבלת פני רבו ברגל

ר' חיים היה ממעריציו הגדולים של מן הראי"ה. חתימתו מופיעה על גבי מכתבי הרבנות שהגישו גדולי ירושלים למן הראי"ה, בבקשה שיכתה כרחה של ירושלים. ליד חתימתו מופיעים חתימותיהם של כל הרבנים, העסקנים וראשי המוסדות החשובים, שהודוהו כולם עם מן הראי"ה [ראה 'לשעה ולדורות' ח"ב עמ' 66].

בזמן שמן הראי"ה התקבל להיות רב בירושלים, הזמינו אותו לבוא ולבחון בכיתה הגדולה בעץ חיים, בחדר של רבי חיים מן, ורבים מבני ירושלים באו לראות ולשמעו זאת [מפבריו צדיקיא' עמ' קנו ע"ש סיפור מעניין על כך].

■ לרבי חיים מן, וכל אנשי עץ חיים, רבי אריה לוי, היה קשר לרב קוק.

■ אני זוכר שהייתי בחור צעיר, תמיד הלכתי עם האבא (רבי אבא ר' קובסקי, עלי יוספר הלך) והסבא (רבי חיים מן) לרב לביקור חג. בכל חג, הסבא שלי הגדול, ראש מלמדי עץ חיים, לקח את האבא ועוד כמה ידידים, והלכנו לבקר קודם כל את הרב, ואחר כך את ר' איסר זלמן (מלצר).

■ כבודו למד אף הוא בעץ חיים?

■ ודאי, מ'אלף בית' ועד שיעורים בבית של ר' איסר זלמן (מלצר).

■ ואצל ר' אריה לוי?

■ לא, לא היה יום שלא הלכנו בחיבור ידידים...

הגאון רבי שלום ר' קובסקי זצ"ל

כמה ימים קודם הראי"ה, מצאנו בארכיון 'בית הרב' שני מסמכים בכתב ידו של מן הראי"ה, בהם מוזכרים דמויות ממשפחת ר' קובסקי. המסמך הראשון הוא בעצם כתב-סמיכה שנתן הראי"ה לרב שלום ר' קובסקי. כשאנו מציגים את המסמכים בפני ר' יעקב, הוא אומר:

"רבי שלום הוא הסבא שלי. אני לא הכרתי אותו, הוא היה באמריקה. קראו לו 'המינסקער עילוי', העילוי ממינסק, מפני שהוא היה ממינסק. הוא היה אבא של אבי. קודם לכן, הוא היה פה בארץ ושיבת תורת חיים, בירושלים. תורת חיים הייתה ישיבה בעיקר של אברכים, מבוגרים, גדולי תורה, והוא היה ראש ישיבה פה. ואז הוא נסע לארצות הברית, שם הוא התקבל מיד כראש ישיבת רבי יצחק אלחנן. כל שנותיו הוא היה איש צדיק גדול, וגאון. כשהייתי מבקר את החולים בבית החולים (בהרסדס) הזדמנו לי לפעמים אמריקאים, והיו כמה מן השאלו אותי לשמי, ואמרת: ר' קובסקי. (הם שאלו) האם יש ישיבות לרבי שלום? והתרגש מאוד. הם אמרו: 'אשריך! יצנינו ליהי'ה בצילו הרבה שנים. לזכות לסבא כזה... הוא לא דיבר דברים בטלים כל מי חיוו!'. שום דברים בטלים. הוא היה איש עניו, ורק עסק בתורה. גיסו, הגאון רבי אליהו ראם זצ"ל (ראב"ד ירושלים) העיד כי רבי שלום ידע את כל ה'תומים' בעל פה ממש.

■ במסמך השני של הרב, מדובר על רבי יוסף אליהו ר' קובסקי זצ"ל.

"הוא הבן של רבי שלום. הוא אח של אבא שלי. גם הוא היה באמריקה. כשהם היו ילדים קטנים, ההורים הלכו אתם (לארצה'ב), ר' יוסף אליהו, בער דב, ובת נוספת. (לעומת זאת) שלושת האחים הגדולים, נשארו בארץ. אבא שלי, ועוד אח – אביצדק, לבנו היה מזכיר של הרב הראשי, מן הגר"א'ה הרצוג זצ"ל, ואח נוסף, נשארו פה בארץ. אבא לא נסע לארצות הברית, לחוץ לארץ. למרות שהיו בעיות פרנסה, ואבא שלו אמר לו תבוא לכאן תקבל איוו משרה מכובדת, הוא אמר: אני לא יוצא לחוץ לארץ כי יש לי משפחה, ילדים, וצריך לגדל אותם בתורה רק בארץ ישראל. הוא מעולם לא יצא לחוץ לארץ. למרות שהאבא יכול היה לתמוך בו ולתת לו תפקיד גדול. אבל הוא לא רצה. כך היה פעמיים או שלוש.

הוא (רבי יוסף אליהו) היה גם רב באיזה שכונה, באיוו עיר. והוא גם היה חזן מהולל, מודרני אפילו. בפעם הראשונה שהגיע היו מודעות גדולות שיבואו לשמוע אותו בישיבת מאה שערים. החזנים היו באים לשם, או לחורבת רבי יהודה התיסיד. הוא היה חזן מהולל, וזה לא פגע ברבנותו".

"כאחד הרבנים הגדולים שבדורנו"

אביו של הרב יעקב ר' קובסקי, ר' אברהם ברוך אבא ר' קובסקי, היה חתנו של רבי חיים מן. רבי אברהם ר' קובסקי היה תלמידו של מן הראי"ה, והיה מקורב מאוד לגר"מ חרל"פ זצ"ל. הוא כיהן כרב השכונת 'אבן ישראל', 'עזרת ישראל' והסביבה. כשאנו מעלים את שמו של אביו, מעיר לנו הרב ר' קובסקי:

"בחלק האחרון של ספרי 'ארוכת בת עמי', יש תמצית הספרים שאמרת על האבא זצ"ל, מהרגע הראשון שמת, זאת אומרת: אחרי הטהרה. אנו נוהגים שלא מלווים, אז היה ציבור גדול בבית, והספדתי אותו במקום. אחר כך בישיבת 'עץ חיים', אחר כך בבית כנסת השריא, שהוא היה רב שם, אחר כך במקומות נוספים. בקיצור, כל השנה, הספדתי אותו עשרות פעמים, בכל מיני אירועים. שמה תמצאו הכל, ושמה תמצאו הרבה מעשיות ועניינים מה הוא היה, שם תלמדו המון".

רבי אבא ר' קובסקי זכה לקבל סמיכה מיוחדת במינה מרבו מן הראי"ה, וכך מספר הרב יעקב ר' קובסקי:

"האבא היה מאוד מקורב לרב קוק, ושתדעו לכם, אני כותב זאת בהספד, ואני אספר לכם. דבר מדהים: הוא היה מאוד מקורב (לראי"ה), והוא לקח אצלו סמיכה. אני חושב שזה היה לפני קרוב למאה שנה, אני אומר את המספר כדי שתדעו מה הוא היה, הוא ביקש מהרב סמיכה, והרב נתן לו. מה כתוב בסמיכה? 'הרב הגאון... קולע אל השערה ולא יחטיא', כאחד מגדולי הפוסקים שבדורנו'. אז, לפני מאה שנה! בדור הגדול, עם כל פוסקי הדור, פארי הדור, שחיו באירופה לפני השואה...

תשמעו מעשיה: פעם אני הולך בבית החולים, אני רואה את הרב נריה (הגרמ"צ נריה זצ"ל) מאושפז. הוא היה חסיד מושבע של הרב קוק, לא היה כתב שהוא לא ראה ממנו. אני אומר לו: הרב נריה, שמעת פעם על הסמיכה שאבי קיבל מהרב? (הרב נריה ענה:): מה יש? סיפרתי לו: מגדולי הפוסקים שבדורנו, קולע אל השערה. (כששמע זאת, הוא ענה בהתרגשות): הכונו את רבי אברהם אבא, אבל עד כיו כך?! אני לא יודע אם הרב כתב על מישהו דבר כזה בכל הסמיכות של גדולי ירושלים, הענקים! ...

ובכן, הרב נריה רצה לראות את זה. הוא היה בבית חולים, ויש לו פה בת בגבעת שאול, אמרת לי: אם תצליח לעלות אלי לפה, אני אראה לך את הסמיכה. פה הוא עמד (מצביע על הסלון) וקרא את זה, ואמר: דבר כזה לא ראיתי בכתב יד של הרב מעולם! כאחד מגדולי הפוסקים שבדורנו, קולע אל השערה".

פעמיים כתב הראי"ה מכתב סמיכה לרבי אבא, אך המסמך השני הוא מעודכן וכולל יותר, ואנו מפרסמים אותו כאן לראשונה:

"ב"ה יום כ"ה לחדש שבט תרצ"ג

זה לי זמן זמנים שהנני מכיר לטובה את ידידי וחביבי הרב הגאון עמוס בתורה ויראת שמים מו"ה אברהם אבא ר' קובסקי שליט"א אשר מעודו שם שכמו לסבול עולה של תורה ויגע ומצא כדי מדרתו מדת חכמים ללון בעומקא של הלכה הא למגמר והא למסבר חריפות ובקיאות כאחד הרבנים הגדולים בדורנו וידיו רב לו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, קולע אל השערה בשכל זך וישר וחמודות הוא לנו במדותיו התרומיות המעטרות את תלמידי חכמים יחידיו הסגולה. והנני בזה לחזק את ידי ולסמכו בסמיכות חכמים, ולמלש מדא, ולשבת על כסא הרבנות בעדת ד' גדולה ותשובה, יורה יורה דין ידין, ומובטחני בו בע"ה שכל דרכיו ישרים ומכוונים יהיו [מילה לא ברורה] וכמצוה, והי' מורה לצדקה לעדת ישראל אשר תחבר לשום אותו אלוף לראשה, תשבע ממנו רב נחת ותיכף לת"ח ברכה ברכת ד' תהי' על ניהם ויתענגו על רוב שלי' נח"י ונפש החותם בברכה לכבוד תוה"ק והוגייה מהר הקודש מירושלים, הק' אברהם יצחק הכהן קוק"

■ רבי אבא למד במרכז הרב?

■ לא, (אך) היה שיעור מיוחד שהרב היה נותן שיעורים לגדולי האברכים שבירושלים, על מצוות התלויות בארץ. הייתי ילד קטן, ואבי לקח אותי תמיד כל ערב לשיעורו של הרב, ותמיד אחרי השיעורים אבי היה הולך לרב, ואומר לי: קרב את היד, והרב יתן לך ברכה".

■ איפה היה השיעור הזה?

"במרכז הרב, בעיר. הייתי אז ילד, ואני זוכר שאני עומד לפני הרב עם הקרישמע [קריאת שמע]. (בהתלהבות:): מי שלא שמע את הקרישמע של הרב, לא יודע מה זה קרישמע! הוא ישב על הכיסא, עם הספודיק... דבריכות כזאת! וזה מה שאיתי. אבא שלי היה אומר לי: תסתכל, והיו עניין ראוות את מוריך, תסתכל על הרב!".

בספר מועדי הראי"ה [עמ' ר' ע"ש] מוזכרים מלבד רבי אבא ר' קובסקי, גם הרב ר' מרדכי לייב זק"ש זצ"ל, הרב ר' פישל רוזנר זצ"ל והרב ר' יצחק רוזנטל זצ"ל, כחלק מהאברכים שהשתתפו בשיעור הזה.

"כמאן דמנח בכיסיה"

מתוך הדברים הרבים שסיפר הרב אברהם אבא ר' קובסקי זצ"ל על רבו מן הראי"ה, נביא כאן שני הסיפורים הבאים:

"הרב כתב את ה"מלכה ברורה" בכל רגע שהתפנה מטרתו הציבור, ולפעמים היה נאלץ לכתוב בעל פה, מבלי שהיה לפניו הרמב"ם והשולחן ערוך. אחרי כתיבה מאולצת כזאת, פנה הרב אלינו, האברכים שלמדו אז בישיבה, ובקש שנבדוק במקורות, אם לא

טעה בהעתקת לשונו המדויק של הרמב"ם וש"ע. בדקנו ונוכחנו כי לא החסיר אף מלה" [ליקוטי הראי"ה' ח"א דף 458. וכן בספר 'מפבריו צדיקיא' עמ' קנן]. ועוד היה מספר: "אין פלא שמרן זצ"ל היו נהירין לו ש"ס ופוסקים כמאן דמנח

תאור קבלת פני מן הראי"ה, מתוך העתונות באדיבות ארכיון 'בית הרב'

בכיסיה, משום שנוסף על כשרונותיו הגדולים, היה עקשן בהנהגתו התמידית יום יום; שמיד אחרי התפילה בטרם אכל ושתה, הסתגר בהדרגה ועבר על חמשה דפי גמרא עם תוספות, ולא היה דבר שיוכל להפריע לו מהלימוד הזה – חמשה דפי גמרא, תמידין כסדרן, לפני היכנסו לסדר עבודת היום! [ליקוטי הראי"ה ח"ב דף 238, מפי בנו הרב יעקב רוקובסקי].

רעיון אתחלתא דגאולה – הבסיס למפעל תלמידי הגר"א

כאבותיו הגדולים, היה גם ר' אברהם אבא רוקובסקי שייך לתורת הגאולה של הגר"א. בספר 'מדרש שלמה', העוסק בדרשות גאולה של תלמידי הגר"א מייסדי הישוב בארץ, מופיעים מכתבי הסכמה וברכה מגדולי וגאוני ירושלים, ביניהם הרב אבא רוקובסקי, שכותב בין היתר את הדברים הבאים תחת הכותרת: "הביטו אל צור חוצבתם":

"ספר הדרשות מדרש שלמה מכיל בתוכו דברים נשגבים בקשר לבנין ירושלים, קבוץ גלויות, מצוות ישוב ארצה ודרכי האתחלתא דגאולה, על יסוד רעיונות רבנו הגר"א ותלמידיו גדולי ישראל מניחי יסוד היסודות של ישובנו בארצנו הקדושה [...] שמחתן לרדוף ושיבה רחוקה דרשות של הגר"א מביא המתבר חלקים מדרשות אביו הסופר והדרשן הבונה והמנהיג הגדול הרה"ג רבי יוסף ריבלין זצ"ל, אשר עד היום מזכירים זקני ירושלים את שמו מתוך התרגשות של הערצה גדולה, והרבה שמעתי עליו גם מאת חותני הרב הגאון ר' חיים מן זצ"ל על מפעליו כתביו ודרשותיו וכו', כבר אמרתי וזוהי מתוך הכרה עמוקה בהסתכלותי במאמריו של הר"י ריבלין ז"ל נצוצי נבואה ורוח הקודש ממש יוצאים מפטישי שפתי וחכם עדיף מנביא [...] חשוב להזכיר בזה שחותני הנ"ל הגר"ח מן ז"ל, שגם הוא אחד מצאצאי תלמידי הגר"א מייסדי הישוב, היה גם הוא מברך תמיד ברעיונות הגר"א ותלמידיו על מצוות ישוב ארץ, קיבוץ גלויות וכו' ומסירות נפשם בעבודת היסוד של ישובנו הק' בתוך תנאים קשים של הימים ההם כנודע.

עוד ערך רב לדרשות הספר הנ"ל שבהן מביא המחבר גם דברים מדרשותיו של הרב הגאון ר' יצחק צבי ריבלין זצ"ל "דרשן הגאולה" (סיפורו אודותיו בגליונות 65 - 69) וכמעין המתגבר היה דורש תמיד בקהל רב דברים נלהבים על מצוות ישוב ארץ ישראל וקירוב הגאולה, מרעיונות הקדושים של רבנו הגר"א ותלמידיו 'מוסדי ארץ' מייסדי הישוב בארצנו הק'. [...] וכל המעוניין לדעת או לכל הפחות לקבל מושג מהרעיונות העילאיים של רבנו הגר"א ותלמידיו על ענין קיבוץ גלויות באתחלתא דגאולה אשר הם הם היו הבסיסים למפעליהם הכבירים של תלמידי הגר"א והגלוים אליהם ביסוד הישוב בארצנו הקדושה, [...] יקרא וילמד בעיון ובתשומת לב את פרקי הספר הזה ועל כמה פרקים ראוי לעבור הרבה פעמים כגון [...] פרק מ"ח "הציונות הגר"אית" [...] פרק נ"ו "מצוות הרחבה וקן המגולה", וכן יתר פרקי הספר המלאים דברים נפלאים בעניינים האמורים" [מדרש שלמה עמ' יד - טז. וראה בספר 'ארוכת בעמ' חלק ד עמ' 547 בענין יחסו להקמת המדינה].

הגרש"ז אויערבך: "הרב שלי זה הרב קוק!"

בתוך הסיפורים הרבים על מרן הראי"ה, מספר לנו הרב רוקובסקי את הדברים הבאים: "ר' שלמה זלמן (אויערבך) היה בן בית אצל ר' צבי פסח פראנק, ופעם אחת הוא אמר לי ככה: 'ר' יעקב, אם אני אומר לך 'דער רב', 'הרב', תדע לך שזה הרב קוק, זה הרב שלנו, זה הרב שלי'. הוא אמר: 'יש את ר' צבי פסח פראנק, כל אחד עם גדולתו הוא, אבל כשאני אומר הרב, הרב אני לא אומר לאף אחד, הרב שלי זה הרב קוק'."

■ היה לכבודו קשר עם הרב צבי יהודה זצ"ל?

עם הרב צבי יהודה היה לי קשר. הוא היה בבית החולים הרבה זמן. בהדסה. כמעט כל יום עליתי אליו. הוא היה ספוג במעשיות. בנוסף עוד, רבי שלמה זלמן בא אליו כמעט כל שבוע לכמה שעות לבית החולים. היה לו דור מיוחד. ובכן, פעם שאלתי את ר' שלמה זלמן, מה העניין שכבודו טורח כל שבוע כמה שעות. אמר לי: ר' יעקב, שני דברים. ראשית כל, הוא בן של רבינו! הבן של הרב! ועוד, יש הרבה ללמוד ממנו, וממעשיו ומסיפוריו. הוא ספוג, מה הוא לא יודע, מכל הדורות שלפנינו. המון, מים ולילות, חודשים אפשו לשבת אצלו ולא תגמור. פעם אחת הוא אמר לי ר' יעקב, העלה איתי. עליתי וראיתי. כמה שעות ישבתי. (הוא שאל אותי) מה אתה אומר? אמרתי לו: כמו שכבודו אומר, אי אפשר לזוז, זה מושך לשבת עוד ועוד, לשמוע. הוא כמעין המתגבר, מעשיות... הוא קיבל אותם ירושה מהאבא, ומעוד. היה לו זכרון גדול, היו שם דברים נפלאים. אני לא זוכר אותם, אני לא רשמתי אז את זה, וחבל. אז היו כל מכשירי ההקלטה שיש היום."

הגרש"ז אויערבך היה מעריץ נלהב של מרן הראי"ה. בחוברת 'אור שלמה' [בהוצאת ארגון 'אור האורות'], מובאים סיפורים רבים על הערכתו המיוחדת של הגרש"ז לראי"ה, וכן סיפורים שונים שסיפר על גדולתו של הראי"ה. בעיני הגרש"ז היה הראי"ה לא רק 'גדול הדור', אלא 'גדול הדורות' – דמות נשגבה היורדת לעולם פעם בכמה דורות. באחת משיחותיו, התבטא הגרש"ז: "אני לא תלמיד של הרב; אני חסיד שלו!" [ספר 'שיחת אבות' עמ' מפי הרב יעקב באס שליט"א].

סעודה שלישית אצל הראי"ה

כשאנו שואלים את הרב רוקובסקי על הסעודה שלישית אצל מרן הראי"ה (שהייתה אירוע מרשים ומיוחד במינו, בו השתתפו גדולי וצדיקי ירושלים מכל החוגים), הוא מספר: "היו שם מאות אנשים, לא היה מקום לקבל את כולם... בהיותו ילד רך לשנים, זכה הרב רוקובסקי להיות נוכח מספר פעמים במעמד נשגב זה. לאחר מכן מספר לנו הרב רוקובסקי בקצרה על שיחה מיוחדת שנשא הראי"ה באחת השבתות, לכבוד הדוד רבי אליהו יוסף

רוקובסקי, עליו סיפרנו לעיל, שעלה ארצה לתקופה מסוימת, והתארח בירושלים: רבי אליהו יוסף התארח בארץ, ובאחת השבתות הלך ביחד עם אחיו רבי אבא לסעודה שלישית אצל הראי"ה. כשהראי"ה קם לדבר, הוא שאל באיזה נושא רוצים שידבר, והוחלט לשלכוד האורח שהוא מבני ארץ ישראל ומגידוליה, ידבר על דברי המאכל המונחים על השולחן שהם מתוצרת של ארץ ישראל ויש בהם גם משבעת המינים שנשתבחה בהם הארץ. וכך, במשך כשעה ויותר, דרש הראי"ה דרוש ארוך המשולב בדברי הלכה ואגדה, וחרו עניינים הקשורים לכל מה שהיה מונח על השולחן.

לדבר בלימוד עם מרן הראי"ה

על אחת מפגישותיו עם מרן הראי"ה, מספר הרב רוקובסקי:

"זה אני זוכר שהייתי ילד, בן שבע, שמונה. זה היה בשבת אחת, אמרתי נלך לרב בשעת אחרי הצהריים, מחוץ לשיבה, השתלב איתי חברי בן ציון דיוויס, בנו של רבי מתתיהו דיוויס, שהיה אחד מקנאי ירושלים הגדולים. לא אשכח, אני עולה למעלה, לאוצר הספרים, היה באמצע. רצינו לנסות להכנס אליו, אבל ברגע שאנחנו חושבים, אני ובן ציון דיוויס, פתאום הרב יוצא עם החלוק, עם הכיפה הגדולה, עם ספר ביד, ומחפש משהו. 'או, ילדים חביבים', הוא אומר, 'מה אתם מחפשים? מה אתם לומדים?' אז אמרנו: 'אנו לומדים 'מורה בקנס', בבבא קמא, אז הוא אמר משהו, אני לא זוכר, הוא שאל אותנו איזו שאלה בסוגיא, ואז חיבק ונישק אותי. 'אתה הבן של ר' אבא...' הוא חיבק באהבה כזו..."

ב'מועדי הראי"ה' מביא הרב נריה זצ"ל סיפור זה מפי הרב רוקובסקי, ומוסיף בשמו את הדברים הבאים: "הואיל וזכר קיבל אותנו יפה בביקור הזה, חזרנו על כך בשבתות הבאות. ופעם הקשה לנו הרב קושיא וכשלא ידענו לתרץ יצא אתנו לאולם והסביר לנו תירוץ נאה (מסרתי אי"ח לאבא, ואבא מאוד שיבה את הדברים, והכל ששכתחים). פעם גם הלך וחיפש ונתן לנו דברי מתיקה. חברי בן ציון ז"ל הזהיר אותי שאשמור את הביקורים בסוד, שאביו ר' מתתיהו ז"ל לא ידע מזה. הוא ידע יפה עד מה רבה התנגדותו של אביו להרב [...] אולם לא עלה כלל על דעתו לוותר על ביקורי שבת אלו, כי ליבו היה מלא הערצה לרב, ולא פעם היה אומר לי: 'אני רואה מלאך אלוקים!' [מועדי הראי"ה עמ' 400].

■ היו קנאים שהפריעו לרב קוק, אבל רוב הציבור לא היה ככה, גדולי ישראל, הגרא"ז מלצר, הגרצ"פ פראנק, לא קיבלו את זה. (בתמיהה): (הם היו) שרופים לרב! ר' איסר זלמן שאהב את הרב כנפשו, ויותר מזה. וכך כל הגדולים."

הסגולה של גדול המקובלים

אחד ממקורביו של מרן הראי"ה, היה זקן המקובלים הגה"צ הרב שמעון לידר הורוויץ, ראש ישיבת המקובלים שער השמים (סיפורו עליו בהרחבה בערך).

■ כבודו הכיר את הגר"ז שמעון לידר הורוויץ זצ"ל, ראש ישיבת שער השמים?

"יש סיפור גדול, איך נולדתי, והוא הציל אותי ממות. תראה בהקדמה של ספרי. יש פה מעשייה שלמה" וכל מסופר בהקדמת 'ארוכת בת עמי' ח"ו: צירי הלידה החלו ביום ו' והתגברו ביום השבת. כל הרופאים הרימו ידיים לאות שאין דרך הצלה בידיהם לא לאם ולא לעובר. מיד יצאו האבא והסבא ופנו אל ביתו של הגאון הקדוש רבי שמעון לידר זצ"ל. הוא הציע לעשות כך: בצהרי יום השבת יתאסף הקהל בבמה"ד אשר בבתי ברדיא, הצופה אל הבית שבו שכבה היולדת. קחו חבל ארוך, ראשו אחד יקשרו לכרעי מיטתה ואת החבל יגלגלו דרך החלון אל מחוץ לבית לכיוונו של במה"ד ולתוכו עד לתוך ארון הקודש, ויקשרו את קצהו לאחד מספרי התורה. אז יקראו ברגש את ספר יונה. כך עשו וערכו כסדר הזה. לאחר קריאת ספר יונה החלו להתפלל מנחה, וכל הציבור קראו כאחד את הפסוק: "ואני תפילתי לך ה' עת רצון וגו'". והנה, טרם הספיקו להביא את ספר התורה אל הבימה נשמעו קולות שמחה מביתה של היולדת. נולד בן ויצא לאוויר העולם בריא ושלם, ושלוש גם לאמו.

(מוסיף בדרך אגב): "הרב היה סנדק אצל אחד האחים שלי. אני לא זוכר מי מהם". הרב רוקובסקי זכה להיות בהספד שנשא מרן הראי"ה על ה'חפץ חיים' בישיבת מאה שערים. הוא היה בן 10 באותו זמן. וסיפר שהראי"ה היה מעוטף בטלית ועלה על הבימה והתחיל לזעוק שאיברנו את ה'חפץ חיים', ה'משנה ברורה' 'שמירת הלשון', וכך המשיך בככי למנות את כל הספרים שחיבר מרן הח"ת. האולם היה מלא באנשים עד אפס מקום. הרב היה ראש המספדים, וגם הגרא"ז מלצר וגדולים נוספים הספידו.

בסיום הראיון מברך אותו הרב רוקובסקי:

"כבוד מגיע לכם שאתם עושים כבוד לאיש מיוחד בעולם העליון. מהמיוחדים בעולם העליון."

ומקריא את ההקדשה שכתב לנו ע"ג כרך מספרו 'ארוכת בת עמי' שנתן בידינו: "לחבראי קדישא העומדים בראש הארגון אור האורות, ובכך מפיעים את האורות המאירים לעם השם."

תודה מיוחדת לכבוד של הרב, האברך ר' אדי נכטשטר, על תרומתו בעריכת החומר והבאתו לדפוס.

המפיעים בע"מ

חנות ההוצאה של ספרי מוסד הרב קוק
מבחר גדול של ספרי קודש בכל המקצועות

רחוב ירושלים 28 בני ברק 03-6185979 0523435003

העלוך יוצא לאור בסיוע
'דפרי שיר' -
הדוכן שלך לספרי קודש
ומוסיקה יהודית.
סניף ראשי:
תחנה מרכזית ירושלים.
פלאפון: 0524797380.